

Wytyczne

dotyczące dobrych praktyk w zakresie
reasekuracji biernej/retrocesji

Warszawa, 2013 r.

Wstęp

Reasekuracja bierna jest umową, w której zakład ubezpieczeń/reasekuracji ceduje (odstępuje) całość lub część ubezpieczonego ryzyka innemu zakładowi ubezpieczeń/reasekuracji.

Reasekuracja jest jednym z podstawowych narzędzi w procesie zarządzania ryzykiem w zakładzie ubezpieczeń/reasekuracji i odgrywa znaczącą rolę w przepływie kapitału na rynku ubezpieczeniowym, zwiększając jego pojemność ubezpieczeniową, oraz umożliwia ubezpieczanie rzadkich ryzyk. Zakład powinien zapewnić, aby stopień przeniesienia ryzyka był wystarczający ze względu na poziom buforów kapitałowych i proporcjonalny do rodzaju, skali i złożoności ryzyk właściwych dla działalności zakładów ubezpieczeń/reasekuracji. Niezależnie od tego, czy zakład ubezpieczeń/reasekuracji stosuje reasekurację, pozostaje on w pełni odpowiedzialny za wykonanie wszelkich zobowiązań wynikających z umów ubezpieczenia. Ponadto, wszystkie istotne obszary ryzyka związane z reasekuracją powinny być przez zakład ubezpieczeń/reasekuracji zidentyfikowane i uwzględnione w procesie zarządzania ryzykiem. Powyższe wymaga stosowania dobrych praktyk dotyczących reasekuracji.

Dobre praktyki dotyczące reasekuracji obejmują standardy w zakresie:

- zasad ogólnych,
- systemu zarządzania ryzykiem związanego z reasekuracją bierną,
- obowiązków Zarządu i Rady Nadzorczej,
- procedur wewnętrznych,
- programu reasekuracyjnego,
- bieżącego zarządzania ryzykiem,
- reasekuracji finansowej,
- systemu kontroli wewnętrznej,
- rachunkowości i sprawozdawczości.

Wytyczne stanowią ramy dla poprawnej identyfikacji, pomiaru, zarządzania i monitorowania ryzyk związanych z reasekuracją. Są zbiorem zalecanych działań w stosunku do wewnętrznych systemów kontroli, które pośrednio i bezpośrednio powinny zapewniać wdrażanie dobrych praktyk w ramach wszystkich procesów związanych z reasekuracją.

Wytyczne powinny być stosowane w sposób proporcjonalny, przez co rozumie się różnicowanie podejścia w zależności od rodzaju, skali i złożoności ryzyk właściwych dla działalności zakładu ubezpieczeń/reasekuracji, a także od stopnia wykorzystania reasekuracji.

Komisja Nadzoru Finansowego oczekuje, że odpowiednie działania mające na celu wdrożenie Wytycznych zostaną wprowadzone w zakładach ubezpieczeń/reasekuracji nie później niż w od dnia wydania niniejszej Wytycznych.

Słowniczek pojęć

Na potrzeby Wytycznych:

- 1. Zakład** – zakład ubezpieczeń, który stosuje reasekurację bierną lub zakład reasekuracji, który stosuje retrocesję.
- 2. Reasekurator** – zakład ubezpieczeń lub zakład reasekuracji, który przyjmuje ryzyko od Zakładu.
- 3. Broker reasekuracyjny** – pośrednik ubezpieczeniowy uczestniczący w zawieraniu umów reasekuracji na zlecenie i w imieniu Zakładu.
- 4. System zarządzania** – system obejmujący co najmniej odpowiednią, przejrzystą strukturę organizacyjną, w której zakresy odpowiedzialności są jasno przypisane i odpowiednio podzielone, oraz zapewniający efektywność przekazywania informacji oraz podejmowania decyzji. System zarządzania obejmuje funkcje zarządzania ryzykiem, zgodności z przepisami, audytu wewnętrznego oraz aktuarialną. W ramach systemu zarządzania Zakład powinien mieć efektywnie funkcjonujący system kontroli wewnętrznej i system zarządzania ryzykiem.
- 5. System zarządzania ryzykiem** – system obejmujący strategię, zasady i procedury konieczne do określenia, pomiaru, zarządzania i monitorowania ryzyk, na które Zakład jest lub może być narażony. System zarządzania ryzykiem obejmuje reasekurację i inne techniki ograniczania ryzyka.
- 6. System zarządzania ryzykiem związanym z reasekuracją** – część systemu zarządzania ryzykiem obejmujący strategię, zasady i procedury konieczne do określenia, pomiaru, zarządzania i monitorowania ryzyk związanych z reasekuracją, na które Zakład jest lub może być narażony.
- 7. System kontroli wewnętrznej** – system obejmujący w szczególności procedury administracyjne i księgowo, organizację kontroli wewnętrznej, odpowiednie zasady w zakresie raportowania na wszystkich szczeblach struktury organizacyjnej Zakładu oraz funkcję zgodności z przepisami.
- 8. Reasekuracja fakultatywna (dobrowolna)** – umowa zawierana i negocjowana indywidualnie dla danej umowy ubezpieczenia lub danego ryzyka, w której Zakład każdorazowo podejmuje decyzję o ewentualnym scedowaniu ryzyka, w tym jego wysokości.
- 9. Reasekuracja obligatoryjna (obowiązkowa)** – umowa mająca charakter obowiązkowy zarówno dla Zakładu, jak i dla Reasekuratora, w której Reasekurator jest zobowiązany do automatycznej akceptacji wszystkich ryzyk objętych umową, a Zakład musi scedować objęte umową ryzyka.
- 10. Reasekuracja fakultatywno-obligatoryjna** – umowa dająca Zakładowi prawo decyzji odnośnie do tego, jakie ryzyka i w jakiej części przekazać Reasekuratorowi, który przyjmuje je automatycznie, nie mając prawa do odmowy.

- 11. Reasekuracja obligatoryjno-fakultatywna** – umowa, w której Zakład jest zobowiązany oferować Reasekuratorowi określone ryzyko, a Reasekurator ma swobodę wyboru, czy przyjmując je w całości lub części, czy odmówić.
- 12. Reasekuracja proporcjonalna** – umowa, w której Zakład i Reasekurator uczestniczą w danym ryzyku, składce oraz szkodach w takiej samej proporcji według ustalonego w umowie reasekuracyjnej współczynnika. W ramach reasekuracji proporcjonalnej wyróżniana jest reasekuracja:
- a. kwotowa** – umowa, w której Zakład odstępuje Reasekuratorowi określony procent wszystkich ryzyk objętego nią portfela. Współczynnik procentowy określa proporcje podziału składki oraz szkód między Zakładem a Reasekuratorem i jest on identyczny dla wszystkich ryzyk zawartych w portfelu objętym umową reasekuracji,
 - b. ekscedentowa** – umowa, w której Zakład ustala wielkość ryzyka zatrzymywaną jako zachowek. Współczynnik procentowy określający proporcje podziału składki oraz szkód między Zakładem a Reasekuratorem nie jest identyczny dla wszystkich ryzyk zawartych w portfelu objętym umową reasekuracji, lecz zależy od relacji pomiędzy wielkością ryzyka i zachowka,
 - c. kwotowo-ekscedentowa** – umowa, w której cały portfel danego rodzaju ubezpieczeń jest reasekurowany kwotowo, a określone ryzyka pozostające na udziale Zakładu (po uwzględnieniu reasekuracji kwotowej), które przekraczają akceptowany przez Zakład poziom, reasekurowane są w drodze reasekuracji ekscedentowej,
 - d. ekscedentowo-kwotowa** – umowa, w której określone ryzyka przekraczające akceptowany przez Zakład poziom reasekurowane są w drodze reasekuracji ekscedentowej, zaś następnie (po uwzględnieniu reasekuracji ekscedentowej) cały portfel pozostający na udziale własnym Zakładu jest reasekurowany kwotowo.
- 13. Reasekuracja nieproporcjonalna** – umowa, w której pokrywana przez Reasekuratora część szkody nie pozostaje w takiej samej relacji do całości szkody jak przyjęta składka reasekuracyjna, a Reasekurator ustalając składkę kieruje się wyceną przyjmowanego ryzyka. W ramach reasekuracji nieproporcjonalnej wyróżniana jest reasekuracja:
- a. nadwyżki szkody** – umowa, w której Reasekurator zobowiązuje się do pokrycia tej części szkody/straty, która jest wyższa od ustalonej wielkości zachowka, a niższa od sumy stanowiącej granicę odpowiedzialności Reasekuratora (górnny limit reasekuracji). W ramach reasekuracji nadwyżki szkody wyróżniana jest reasekuracja:
 - i. nadwyżki szkody liczonej w stosunku do ryzyka (na ryzyko)** – umowa, która realizowana jest oddzielnie dla każdego objętego nią ryzyka, dla którego zrealizowana strata przekroczyła wielkość określonego w umowie zachowka,

ii. **nadwyżki szkody liczonej w stosunku do zdarzenia (na zdarzenie)** – umowa, która jest realizowana, gdy suma szkód powstałych w wyniku zajścia pojedynczego zdarzenia dla ryzyk nią objętych przekroczyła wielkość zachowka,

b. **nadwyżki szkodowości** – umowa, w której Reasekurator zobowiązuje się wyrównać Zakładowi nadwyżkę wskaźnika szkodowości (procentu składki) mieszczącego się w ustalonych w umowie granicach (ang. stop loss) lub zagregowanej wartości szkód wyrażonych w wartościach bezwzględnych (ang. aggregate excess), a Zakład jest obciążony szkodowością poniżej i powyżej tych granic.

14. Reasekuracja finansowa (ograniczona) – umowa reasekuracji, której charakterystyczną cechą jest ograniczony transfer ryzyka ubezpieczeniowego. Ponadto cechami charakterystycznymi dla reasekuracji finansowej są:

- a. transfer ryzyk innych niż ryzyko ubezpieczeniowe (np. ryzyko inwestycyjne, ryzyko kredytowe, ryzyko stopy procentowej) lub połączenie w umowie transferu ryzyka i elementu finansowania,
- b. uwzględnianie wartości pieniądza w czasie oraz zysków inwestycyjnych,
- c. wieloletni charakter umów.

15. Reasekuracja katastroficzna – umowa chroniąca Zakład przed gwałtownym wzrostem wielkości wypłacanych odszkodowań i świadczeń, związanych z wystąpieniem katastrofy naturalnej (np. powodzi, huraganu, trzęsienia ziemi) lub katastrofy spowodowanej przez człowieka (np. katastrofy komunikacyjnej, katastrofy budowlanej), wywołującej szkody wielkiej wartości.

16. Apetyt na ryzyko - poziom i charakter ryzyka, jaki Zakład jest skłonny podjąć i zaakceptować.

17. Limity tolerancji ryzyka – dopuszczalne poziomy ryzyk przyjęte przez Zarząd i zatwierdzone przez Radę Nadzorczą.

18. Techniki ograniczania ryzyka - oznaczają wszystkie techniki, które umożliwiają Zakładowi przeniesienie na inny podmiot części lub całości ponoszonego ryzyka.

19. Zachowek – określona (procentowo lub kwotowo) w umowie reasekuracji wartość szkód na udziale Zakładu do poziomu, od którego zaczyna działać reasekuracja.

20. Udział własny Zakładu – wartość szkód do poziomu zachowka oraz wartość szkód ponad górny limit reasekuracji będących na udziale własnym Zakładu.

Wytyczne

1. Zasady ogólne

1.1. Wytyczna 1.

Zakład powinien upewnić się, że Reasekurator, z którym zawiera umowę reasekuracji, ma prawo do prowadzenia działalności reasekuracyjnej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz posiada odpowiednią wiarygodność.

1.2. Wytyczna 2.

Zawierając umowę reasekuracji, Zakład powinien zapewnić, że postanowienia umowy jasno i precyzyjnie określają transfer ryzyka, w tym co najmniej jego charakter, skalę i zakres odpowiedzialności Reasekuratora wobec Zakładu.

2. System zarządzania ryzykiem związany z reasekuracją

2.1. Wytyczna 3.

Zakład powinien posiadać system zarządzania ryzykiem związany z reasekuracją pozwalający na określenie, pomiar i monitorowanie ryzyk, na które Zakład jest lub może być narażony, oraz na zarządzanie tymi ryzykami i efektywne raportowanie.

3. Obowiązki Zarządu i Rady Nadzorczej w zakresie reasekuracji

3.1. Wytyczna 4.

Zarząd jest odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem związanym z reasekuracją. Zarząd powinien posiadać wiedzę i doświadczenie pozwalające na ocenę wpływu reasekuracji na działalność Zakładu.

3.2. Wytyczna 5.

W ramach wypełniania swoich funkcji i odpowiedzialności za system zarządzania ryzykiem Rada Nadzorcza powinna zatwierdzać i nadzorować realizację strategii zarządzania ryzykiem związanej z reasekuracją.

4. Procedury wewnętrzne dotyczące reasekuracji

4.1. Wytyczna 6.

Zakład powinien mieć ustanowioną, przyjętą przez Zarząd i zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą strategię zarządzania ryzykiem związaną z reasekuracją odpowiednią do rodzaju, skali, złożoności oraz profilu biznesowego Zakładu.

4.2. Wytyczna 7.

Zakład powinien opracować zasady i procedury dotyczące zarządzania ryzykiem związane z reasekuracją i wprowadzić w życie ich zapisy tak, aby wszystkie działania związane z reasekuracją były podejmowane w sposób przejrzysty i zgodny z ustanowioną strategią zarządzania ryzykiem związaną z reasekuracją.

4.3. Wytyczna 8.

W przypadku istotnego ryzyka kredytowego związanego z reasekuracją, mogącego wpłynąć w istotny sposób na wypłacalność, Zakład powinien posiadać przyjęty przez Zarząd i zatwierdzony przez Radę Nadzorczą plan awaryjny dotyczący zrealizowania się ryzyka niewykonania zobowiązania przez Reasekuratora oraz ryzyka zarażenia w przypadku reasekuracji w ramach grupy kapitałowej.

5. Program reasekuracyjny

5.1. Wytyczna 9.

Program reasekuracyjny powinien być sporządzony zgodnie ze strategią, zasadami i procedurami dotyczącymi zarządzania ryzykiem.

6. Bieżące zarządzanie ryzykiem w obszarze reasekuracji

6.1. Wytyczna 10.

Zakład powinien prowadzić działalność w zakresie reasekuracji zgodnie z przyjętą strategią, zasadami i procedurami dotyczącymi zarządzania ryzykiem. Kluczowe decyzje dotyczące reasekuracji powinny być udokumentowane.

6.2. Wytyczna 11.

W ramach bieżącej działalności Zakład powinien określać, mierzyć i monitorować wszystkie istotne ryzyka, na które jest lub może być narażony w związku z działalnością w zakresie reasekuracji, oraz odpowiednio nimi zarządzać.

6.3. Wytyczna 12.

Zakład powinien posiadać systemy informatyczne/narzędzia analityczne oraz bazy danych wspierające pomiar poziomu ryzyka oraz odpowiednie procedury przepływu i zarządzania informacją w celu umożliwienia podejmowania właściwych decyzji przez Zarząd oraz osoby na poziomie kierowniczym odpowiedzialne za reasekurację.

7. Reasekuracja finansowa

7.1. Wytyczna 13.

W celu określenia stopnia, w jakim Zakład wykorzystuje reasekurację finansową, Zakład powinien przeprowadzać analizy wszystkich umów reasekuracji i czynności związanych z reasekuracją, w szczególności, gdy zakres transferu ryzyka ubezpieczeniowego jest istotnie ograniczony. Sposób przeprowadzania analiz powinien być spójny dla wszystkich umów reasekuracji w Zakładzie oraz dokonywany nie rzadziej niż raz do roku, jak również każdorazowo w momencie zawierania lub dokonywania zmian w zapisach umów reasekuracji.

8. System kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji

8.1. Wytyczna 14.

W Zakładzie powinien zostać wdrożony efektywny system kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji.

9. Rachunkowość i sprawozdawczość

9.1. Wytyczna 15.

Zakład powinien rzetelnie i terminowo wyliczać i wykazywać w księgach rachunkowych i sprawozdaniu finansowym wartości związane z reasekuracją w oparciu o przyjęte zasady (politykę) rachunkowości.

1. Zasady ogólne

1.1. Wytyczna 1.

Zakład powinien upewnić się, że Reasekurator, z którym zawiera umowę reasekuracji, ma prawo do prowadzenia działalności reasekuracyjnej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz posiada odpowiednią wiarygodność.

1.1.1. Zakład powinien systematycznie monitorować zgodność prowadzonej działalności reasekuracyjnej z obowiązującymi przepisami prawa oraz wytycznymi organu nadzoru.

1.1.2. Ocena wiarygodności Reasekuratora powinna uwzględniać kryteria określone m.in. w pkt. 5.1.7.

1.2. Wytyczna 2.

Zawierając umowę reasekuracji, Zakład powinien zapewnić, że postanowienia umowy jasno i precyzyjnie określają transfer ryzyka, w tym co najmniej jego charakter, skalę i zakres odpowiedzialności Reasekuratora wobec Zakładu.

1.2.1. Zakład, podpisując umowę reasekuracji, powinien ograniczać poziom ryzyka związanego z przyszłymi sporami. Umowa reasekuracji powinna:

- a. być napisana w jasny sposób umożliwiający zrozumienie przez niezależną osobę zaznajomioną z tematyką reasekuracji,
- b. być zawarta przed rozpoczęciem okresu ochrony reasekuracyjnej, a potwierdzenie warunków umowy powinno zostać udokumentowane w sposób nie budzący wątpliwości,
- c. zawierać definicje zrozumiałe stronom umowy (np. powszechnie używane w sektorze ubezpieczeniowym/reasekuracyjnym),
- d. zawierać prawa i obowiązki obu stron umowy,
- e. określać co najmniej:
 - i. strony umowy,
 - ii. opis cedowanego ryzyka,
 - iii. zakres przedmiotowy i czasowy odpowiedzialności Reasekuratora,
 - iv. warunki finansowe,
 - v. warunki szczegółowe,
 - vi. klauzule standardowe i specjalne, o ile są niezbędne.

- 1.2.2. Wszystkie zapisy, które ograniczają wielkość ryzyka będącego przedmiotem transferu lub dopuszczają opóźnienia w płatnościach przez Reasekuratora, powinny być jasno określone w umowie.

2. System zarządzania ryzykiem związany z reasekuracją

2.1. Wytyczna 3.

Zakład powinien posiadać system zarządzania ryzykiem związany z reasekuracją pozwalający na określenie, pomiar i monitorowanie ryzyk, na które Zakład jest lub może być narażony, oraz na zarządzanie tymi ryzykami i efektywne raportowanie.

- 2.1.1. System zarządzania ryzykiem związany z reasekuracją powinien być skuteczny i dobrze zintegrowany ze strukturą organizacyjną i z procesami decyzyjnymi Zakładu.
- 2.1.2. W ramach systemu zarządzania ryzykiem związanego z reasekuracją Zakład powinien posiadać:
- a. przyjętą przez Zarząd i zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą strategię zarządzania ryzykiem związaną z reasekuracją (szerzej w Wytycznej 6),
 - b. spisane zasady i procedury dotyczące zarządzania ryzykiem związane z reasekuracją (szerzej w Wytycznej 7).
- 2.1.3. System zarządzania ryzykiem związany z reasekuracją powinien być zintegrowany z efektywnie działającym systemem kontroli wewnętrznej (szerzej w Wytycznej 14).
- 2.1.4. System zarządzania ryzykiem związany z reasekuracją jako część systemu zarządzania powinien być poddawany regularnym przeglądom, przy czym nie rzadziej niż raz do roku.

3. Obowiązki Zarządu i Rady Nadzorczej w zakresie reasekuracji

3.1. Wytyczna 4.

Zarząd jest odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem związanym z reasekuracją. Zarząd powinien posiadać wiedzę i doświadczenie pozwalające na ocenę wpływu reasekuracji na działalność Zakładu.

- 3.1.1. Zarząd powinien być odpowiedzialny za:
 - a. przygotowanie i realizację strategii zarządzania ryzykiem związanej z reasekuracją (szerzej w Wytycznej 6),
 - b. zatwierdzenie zasad zarządzania ryzykiem związanych z reasekuracją (szerzej w Wytycznej 7),
 - c. przyjęcie planu awaryjnego w zakresie reasekuracji (szerzej w Wytycznej 8).
- 3.1.2. W skład Zarządu powinny wchodzić osoby posiadające kwalifikacje, kompetencje i doświadczenie zawodowe niezbędne do efektywnego zarządzania ryzykiem związanym z reasekuracją.
- 3.1.3. Zarząd powinien posiadać wiedzę i doświadczenie pozwalające na ocenę wpływu reasekuracji na działalność Zakładu i powinien dokonywać regularnej weryfikacji wyników przeglądu wpływu reasekuracji na sytuację finansową Zakładu.
- 3.1.4. W ramach Zarządu powinna zostać wyznaczona jedna osoba, która odpowiada za reasekurację.
- 3.1.5. Zarząd powinien zapewnić, że pracownicy wykonujący czynności związane z reasekuracją posiadają kompetencje, wiedzę oraz doświadczenie niezbędne i odpowiednie do wykonywanych czynności w zakresie reasekuracji.
- 3.1.6. Zarząd powinien wskazać w spisanych zasadach osobę lub osoby na poziomie kierowniczym odpowiedzialne za reasekurację. Zakład powinien posiadać procedury zastępowalności w/w osób, aby ograniczyć ryzyko związane z ich odejściem lub nieobecnością.
- 3.1.7. Zarząd i osoby na poziomie kierowniczym odpowiedzialne za reasekurację powinny posiadać wiedzę na temat stosowanej reasekuracji, co najmniej w zakresie:

- a. czynników mających wpływ na decyzje dotyczące transferu ryzyka ubezpieczeniowego,
- b. zasad ustalania programu reasekuracyjnego,
- c. skali cedowanego ryzyka (w kontekście apetytu na ryzyko),
- d. efektywności stosowanej reasekuracji,
- e. ryzyk wynikających ze stosowania reasekuracji oraz metod ich ograniczania,
- f. scenariuszy, których realizacja skutkowałaby niezgodnymi z oczekiwaniami wynikami reasekuracji.

3.1.8. Osoby i jednostki organizacyjne zajmujące się reasekuracją w Zakładzie powinny mieć jasno określone zakresy odpowiedzialności, limity akceptacji poziomu reasekuracji oraz zakres upoważnień do transferu ryzyka.

3.1.9. Osoby i jednostki organizacyjne zajmujące się reasekuracją w Zakładzie powinny co najmniej:

- a. monitorować jakość danych wykorzystywanych w ramach czynności związanych z reasekuracją,
- b. identyfikować potrzeby w zakresie narzędzi wspomagających wybór i ocenę stosowanej reasekuracji.

3.2. Wytyczna 5.

W ramach wypełniania swoich funkcji i odpowiedzialności za system zarządzania ryzykiem Rada Nadzorcza powinna zatwierdzać i nadzorować realizację strategii zarządzania ryzykiem związanej z reasekuracją.

3.2.1. Rada Nadzorcza powinna być odpowiedzialna za:

- a. zatwierdzanie strategii zarządzania ryzykiem związanej z reasekuracją,
- b. monitorowanie zarządzania ryzykiem związanym z reasekuracją,
- c. nadzorowanie podejmowania przez Zarząd kroków koniecznych dla identyfikowania, mierzenia i monitorowania istotnych ryzyk związanych z reasekuracją, oraz zarządzania nimi,
- d. nadzorowanie efektywności zarządzania przez Zarząd systemem kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji.

3.2.2. Rada Nadzorcza powinna posiadać kompetencje pozwalające na zrozumienie głównych ryzyk, na które Zakład jest lub może być narażony w związku z działalnością w zakresie reasekuracji lub jej brakiem.

- 3.2.3. Rada Nadzorcza powinna otrzymywać okresowo, przynajmniej raz do roku, sprawozdania Zarządu zawierające informacje dotyczące realizacji strategii zarządzania ryzykiem związanej z reasekuracją.
- 3.2.4. W ramach monitorowania zarządzania ryzykiem związanym z reasekuracją Rada Nadzorcza powinna otrzymywać okresowo, przynajmniej raz na kwartał, raporty dotyczące udziału reasekuracji w zagregowanej ekspozycji ubezpieczanych ryzyk, wykorzystanych limitach reasekuracyjnych oraz wykaz największych sum ubezpieczenia.

4. Procedury wewnętrzne dotyczące reasekuracji

4.1. Wytyczna 6.

Zakład powinien mieć ustanowioną, przyjętą przez Zarząd i zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą strategię zarządzania ryzykiem związaną z reasekuracją odpowiednią do rodzaju, skali, złożoności oraz profilu biznesowego Zakładu.

- 4.1.1. Strategia zarządzania ryzykiem związana z reasekuracją powinna być częścią strategii działalności biznesowej Zakładu.
- 4.1.2. Za opracowanie i rozwój strategii zarządzania ryzykiem związanej z reasekuracją odpowiada Zarząd, zaś za jej zatwierdzenie Rada Nadzorcza.
- 4.1.3. Strategia zarządzania ryzykiem związana z reasekuracją powinna co najmniej:
- a. definiować strategiczne cele w zakresie reasekuracji,
 - b. określać apetyt na ryzyko i limity tolerancji ryzyka, a w szczególności, o ile występuje, poziom tolerancji na ryzyko katastroficzne,
 - c. uwzględniać plany rozwojowe Zakładu w zakresie sprzedaży produktów ubezpieczeniowych,
 - d. brać pod uwagę profil działalności Zakładu, w tym w szczególności rodzaje ubezpieczeń/linie biznesowe, które oferuje lub zamierza oferować Zakład,
 - e. brać pod uwagę wielkość posiadanych przez Zakład środków własnych, w tym uwzględniać wielkość nadwyżki środków własnych nad wymogiem kapitałowym,
 - f. brać pod uwagę koszt kapitału i płynność finansową Zakładu,
 - g. uwzględniać prognozę trendów rynkowych i ekonomicznych dla rynku ubezpieczeniowego,
 - h. uwzględniać sezonowość sprzedaży produktów ubezpieczeniowych Zakładu,
 - i. brać pod uwagę koncentrację geograficzną ryzyk,

- j. zapewniać ochronę przed potencjalnymi dużymi stratami lub kumulacją strat,
- k. zidentyfikować techniki ograniczania ryzyka ubezpieczeniowego, które będą najważniejsze dla profilu ryzyka Zakładu.

4.1.4. Strategia zarządzania ryzykiem związana z reasekuracją powinna być poddawana regularnemu, nie rzadziej niż raz do roku, przeglądowi i ocenie, a także dostosowywana do nowych okoliczności i istotnych zmian w działalności Zakładu, a wyniki weryfikacji powinny być udokumentowane. W przypadku zaistnienia nowych okoliczności Zarząd powinien dokonywać modyfikacji strategii, uzyskując akceptację Rady Nadzorczej.

4.1.5. Strategia zarządzania ryzykiem związana z reasekuracją powinna być opisana w sposób jasny tak, aby niezależna osoba zaznajomiona z tematyką reasekuracji, była w stanie ocenić spójność i adekwatność strategii zarządzania ryzykiem związanej z reasekuracją z ogólną strategią działalności biznesowej i modelem biznesowym Zakładu.

4.2. Wytyczna 7.

Zakład powinien opracować zasady i procedury dotyczące zarządzania ryzykiem związane z reasekuracją i wprowadzić w życie ich zapisy tak, aby wszystkie działania związane z reasekuracją były podejmowane w sposób przejrzysty i zgodny z ustanowioną strategią zarządzania ryzykiem związaną z reasekuracją.

4.2.1. Zasady i procedury dotyczące zarządzania ryzykiem związane z reasekuracją powinny zostać sporządzone w formie pisemnej w języku polskim, przy czym mogą one stanowić oddzielne dokumenty lub być częścią większych dokumentów.

4.2.2. Zasady i procedury dotyczące zarządzania ryzykiem związane z reasekuracją powinny być:

- a. dostosowane do działalności Zakładu,
- b. przeglądane regularnie oraz każdorazowo w przypadku znacznych zmian w działalności Zakładu, przy czym wyniki weryfikacji powinny być udokumentowane, a wdrożenie zmian powinno odbywać się tak, aby osoby i jednostki organizacyjne zajmujące się reasekuracją były z nimi zaznajomione.

4.2.3. Zatwierdzenie zasad dotyczących zarządzania ryzykiem związanych z reasekuracją oraz ich zmian powinno być dokonane przez Zarząd.

- 4.2.4. Procedury dotyczące zarządzania ryzykiem związane z reasekuracją powinny stanowić szczegółowe określenie wykonywanych czynności.
- 4.2.5. Zasady lub procedury dotyczące zarządzania ryzykiem związane z reasekuracją powinny określać co najmniej:
- a. podział obowiązków pomiędzy poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi,
 - b. zadania do wykonania i jednostki/stanowiska odpowiedzialne za ich wykonanie,
 - c. limity reasekuracyjne, uwzględniające koncentrację cedowanego ryzyka:
 - i. w jednym podmiocie lub w jednej grupie kapitałowej,
 - ii. na jednym obszarze geograficznym,
 - d. limity reasekuracyjne dla zagranicznych oddziałów Zakładu, w przypadku, gdy Zakład posiada zagraniczne oddziały,
 - e. zasady dotyczące transferu ryzyka, w tym m.in. metodykę szacowania efektywnego transferu ryzyka,
 - f. zasady wyboru, oceny i zmiany Reasekuratora,
 - g. zasady zarządzania ryzykiem niewykonania zobowiązania przez Reasekuratora,
 - h. zasady wyboru, oceny i zmiany Brokera reasekuracyjnego,
 - i. zasady zarządzania ryzykiem płynności w celu eliminacji niedopasowania w czasie wypłacanych przez Zakład odszkodowań lub świadczeń i środków uzyskanych od Reasekuratora,
 - j. zasady zarządzania ryzykiem koncentracji w jednym podmiocie lub grupie kapitałowej w odniesieniu do reasekuracji,
 - k. zasady reasekuracji w ramach grupy kapitałowej,
 - l. zasady zawierania umów reasekuracji fakultatywnej w przypadku konieczności pokrycia szczególnie dużych ryzyk oraz nietypowych ekspozycji,
 - m. sposób przygotowania, wdrożenia, monitorowania, przeglądu i oceny programu reasekuracyjnego,
 - n. podstawowe zapisy umów reasekuracyjnych (szerzej w pkt 1.2.1.),
 - o. zasady dotyczące raportowania do Zarządu i Rady Nadzorczej.
- 4.2.6. Na podstawie zasad i procedur dotyczących zarządzania ryzykiem związanych z reasekuracją niezależna osoba zaznajomiona z tematyką reasekuracji powinna być w stanie zrozumieć proces zarządzania ryzykiem związanym z reasekuracją. Zasady i procedury dotyczące zarządzania ryzykiem związane z reasekuracją powinny zapewniać możliwość weryfikacji podjętych decyzji.

4.3. Wytyczna 8.

W przypadku istotnego ryzyka kredytowego związanego z reasekuracją, mogącego wpłynąć w istotny sposób na wypłacalność, Zakład powinien posiadać przyjęty przez Zarząd i zatwierdzony przez Radę Nadzorczą plan awaryjny dotyczący zrealizowania się ryzyka niewykonania zobowiązania przez Reasekuratora oraz ryzyka zarażenia w przypadku reasekuracji w ramach grupy kapitałowej.

5. Program reasekuracyjny

5.1. Wytyczna 9.

Program reasekuracyjny powinien być sporządzony zgodnie ze strategią, zasadami i procedurami dotyczącymi zarządzania ryzykiem.

- 5.1.1. Określając program reasekuracyjny, Zakład powinien co najmniej:
 - a. wziąć pod uwagę cele strategiczne Zakładu (w tym cele strategiczne w zakresie zarządzania ryzykiem ubezpieczeniowym) np. maksymalizacja oczekiwanego zysku Zakładu, minimalizacja ryzyka lub odpowiednia kombinacja obu celów,
 - b. zidentyfikować i ocenić ryzyko ubezpieczeniowe, które powinno być reasekurowane,
 - c. określić rodzaje umów reasekuracyjnych najważniejszych dla reasekurowanych ryzyk (np. reasekuracja kwotowa, reasekuracja ekscedentowa, reasekuracja nadwyżki szkody, reasekuracja nadwyżki szkodowości, reasekuracja obligatoryjna, reasekuracja fakultatywna),
 - d. zbudować model optymalizacyjny, o ile jest niezbędny, w tym w szczególności określić:
 - i. funkcję celu zgodną z celami strategicznymi Zakładu,
 - ii. parametry podlegające optymalizacji,
 - iii. stosowany algorytm,
 - e. określić parametry umów reasekuracji najbardziej odpowiadające określonym celom strategicznym Zakładu,
 - f. wybrać Reasekuratora zgodnie z przyjętymi kryteriami i z uwzględnieniem zakresu powiązań z Reasekuratorem.
- 5.1.2. Zakład powinien udokumentować proces przygotowania programu reasekuracyjnego.
- 5.1.3. Określając rodzaj umów reasekuracyjnych, Zakład powinien wziąć pod uwagę co najmniej:
 - a. cele strategiczne Zakładu, np.:

- i. zmniejszenie obciążeń kapitałowych (reasekuracja proporcjonalna, reasekuracja obligatoryjna),
 - ii. ochrona przed dużymi szkodami (reasekuracja nieproporcjonalna, reasekuracja fakultatywna),
 - iii. stabilizacja wskaźnika szkodowości (reasekuracja nieproporcjonalna, reasekuracja katastroficzna),
 - b. rodzaj transferowanego ryzyka,
 - c. wysokość potencjalnych szkód, w tym możliwej maksymalnej szkody (PML),
 - d. częstotliwość występowania potencjalnych szkód w danym przedziale czasowym,
 - e. maksymalną wielkość ryzyka, jaka może być przez Zakład zaakceptowana (udział własny),
 - f. dostępność produktów reasekuracyjnych spełniających potrzeby Zakładu,
 - g. zmiany otoczenia rynkowego pod kątem zmiany kształtu oferty produktowej.
- 5.1.4. Udział własny dla poszczególnych ryzyk/linii biznesowych powinien wynikać m.in. z:
 - a. analizy wysokości środków własnych, w tym wysokości nadwyżki środków własnych ponad wymóg kapitałowy,
 - b. apetytu na ryzyko,
 - c. jakości reasekurowanego portfela (jego zyskowności, zrównoważenia, możliwości wystąpienia nadzwyczajnych strat).
- 5.1.5. Udział własny dla każdego rodzaju ryzyka nie powinien przekraczać przyjętego przez Zakład limitu tolerancji ryzyka.
- 5.1.6. Określając górny limit reasekuracji dla poszczególnych portfeli ubezpieczeń, Zakład powinien brać pod uwagę wartość możliwej maksymalnej szkody (PML) na tym portfelu.
- 5.1.7. Dokonując każdorazowo wyboru Reasekuratora, Zakład powinien brać pod uwagę co najmniej:
 - a. stabilność finansową Reasekuratora,
 - b. reputację Reasekuratora,
 - c. adekwatność profilu działalności biznesowej Reasekuratora,
 - d. proces wypłaty odszkodowań przez Reasekuratora (również w sytuacjach stresowych),
 - e. sposób i terminy dokonywania rozliczeń (depozyty reasekuracyjne, wezwania),

- f. powiązania w grupie kapitałowej – jeśli takie występują (ryzyko zarażenia),
 - g. proporcjonalność cedowanego portfela do skali działalności Reasekuratora.
- 5.1.8. Zakład powinien regularnie dokonywać oceny programu reasekuracyjnego, biorąc w szczególności pod uwagę czynniki wewnętrzne, takie jak wielkość Zakładu, profil działalności Zakładu (linie biznesowe), plany rozwoju Zakładu, pozycję finansową i zasięg geograficzny działalności.
- 5.1.9. Zakład powinien regularnie dokonywać oceny efektywności programu reasekuracyjnego w oparciu o co najmniej następujące kryteria:
- a. koszt kapitału,
 - b. ryzyko portfela na udziale własnym,
 - c. koszt reasekuracji - z uwzględnieniem wysokości cesji składek i odszkodowań, prowizji reasekuracyjnych, udziału w zyskach Reasekuratora, udziału Reasekuratora w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych,
 - d. pozostałe kryteria, jak np. wsparcie merytoryczne Reasekuratora, dostępność określonego rodzaju reasekuracji.
- 5.1.10. Analizując program reasekuracyjny, Zakład powinien w szczególności dokonywać analizy wpływu umów reasekuracyjnych na wyniki uzyskiwane z poszczególnych linii biznesowych oraz wpływu programu reasekuracyjnego na wynik Zakładu. Wyniki analiz powinny być udokumentowane.

6. Bieżące zarządzanie ryzykiem w obszarze reasekuracji

6.1. Wytyczna 10.

Zakład powinien prowadzić działalność w zakresie reasekuracji zgodnie z przyjętą strategią, zasadami i procedurami dotyczącymi zarządzania ryzykiem. Kluczowe decyzje dotyczące reasekuracji powinny być udokumentowane.

- 6.1.1. Zakład nie powinien odstępować od realizacji strategii zarządzania ryzykiem związanej z reasekuracją. Wszelkie odstępstwa od strategii zarządzania ryzykiem związanej z reasekuracją powinny zostać przyjęte przez Zarząd i zatwierdzone przez Radę Nadzorczą.
- 6.1.2. Zakład powinien dokonywać regularnego przeglądu wpływu każdej istotnej umowy na wypłacalność Zakładu, a przegląd ten powinien obejmować co najmniej:

- a. ocenę zgodności umów lub czynności związanych z reasekuracją ze strategią zarządzania ryzykiem związaną z reasekuracją,
- b. ocenę wpływu niewypłacalności Reasekuratora lub wcześniejszego zakończenia umowy reasekuracji na sytuację finansową Zakładu.

Przedmiotowy przegląd powinien być dokonywany nie rzadziej niż raz do roku, jak również w momencie zawierania/odnowienia/dokonywania zmian w zapisach umów reasekuracji oraz w przypadku istotnej zmiany sytuacji finansowej Zakładu (w zakresie wypłacalności, profilu prowadzonej działalności).

6.2. Wytyczna 11.

W ramach bieżącej działalności Zakład powinien określać, mierzyć i monitorować wszystkie istotne ryzyka, na które jest lub może być narażony w związku z działalnością w zakresie reasekuracji, oraz odpowiednio nimi zarządzać.

- 6.2.1. Zakład powinien monitorować swoją zagregowaną ekspozycję wobec ustanowionych limitów reasekuracyjnych w trybie ciągłym.
- 6.2.2. Zakład powinien kontrolować swoją płynność, analizując strukturę umów transferu ryzyka oraz płatności powstałych na skutek tychże umów.
- 6.2.3. Zakład powinien dokonywać okresowych ocen Reasekuratora w trakcie trwania umów reasekuracyjnych, biorąc pod uwagę m.in. sprawozdania finansowe oraz informacje agencji ratingowych.
- 6.2.4. Zakład powinien ograniczać ekspozycję na ryzyko operacyjne, a w szczególności zwracać uwagę na adekwatny system administrowania i zarządzania umowami oraz wymiany informacji pomiędzy Zakładem i Reasekuratorem.
- 6.2.5. Jeśli umowy reasekuracji są zawierane w innej walucie niż umowy ubezpieczenia, to Zakład powinien odpowiednio zarządzać ryzykiem walutowym.
- 6.2.6. Zakład powinien wykonywać okresowo, przynajmniej raz do roku, analizy na podstawie danych historycznych w celu sprawdzenia, czy portfel umów odpowiada potrzebom kapitałowym Zakładu. Analizy powinny obejmować co najmniej analizę adekwatności składki reasekuracyjnej i analizę rentowności wybranej formy reasekuracji. Powyższe analizy powinny być wzięte pod uwagę przy modyfikacji programu reasekuracyjnego.

- 6.2.7. Zakład, przynajmniej raz do roku, powinien przeprowadzać własne analizy scenariuszy ryzyk w zakresie reasekuracji, w tym co najmniej na wypadek niewypłacalności Reasekuratora.
- 6.2.8. Zakład, przynajmniej raz do roku, powinien przeprowadzać analizę wrażliwości zidentyfikowanych ryzyk w zakresie reasekuracji.
- 6.2.9. Zakład, przynajmniej raz do roku, powinien sporządzać pisemne analizy istotnych ryzyk przypisanych danym rodzajom umów reasekuracji.
- 6.2.10. Aktuariusz powinien, co najmniej raz do roku, przedstawiać Zarządowi pisemną opinię na temat adekwatności rozwiązań w zakresie reasekuracji, w tym na temat zasad dotyczących zarządzania ryzykiem związanych z reasekuracją i programu reasekuracji, biorąc pod uwagę wpływ umów reasekuracji na poziom rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.
- 6.2.11. W wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach Zakład powinien mieć możliwość podjęcia decyzji o przekroczeniu limitów reasekuracyjnych. Jednakże w takiej sytuacji Zakład powinien wdrożyć dodatkowe procedury kontrolne. Wszelkie odstępstwa powinny być należycie uzasadnione i udokumentowane.

6.3. Wytuczna 12.

Zakład powinien posiadać systemy informatyczne/narzędzia analityczne oraz bazy danych wspierające pomiar poziomu ryzyka oraz odpowiednie procedury przepływu i zarządzania informacją w celu umożliwienia podejmowania właściwych decyzji przez Zarząd oraz osoby na poziomie kierowniczym odpowiedzialne za reasekurację.

- 6.3.1. Zakład powinien posiadać wewnętrzne systemy informacyjne/narzędzia analityczne oraz bazy danych wspierające pomiar poziomu ryzyka związanego z reasekuracją.
- 6.3.2. W wewnętrznych systemach informatycznych/narzędziach analitycznych i bazach danych Zakładu powinny być zawarte dane o odpowiednim poziomie szczegółowości dotyczące umów reasekuracji oraz umów ubezpieczenia podlegających reasekuracji.

7. Reasekuracja finansowa

7.1. Wytyczna 13.

W celu określenia stopnia, w jakim Zakład wykorzystuje reasekurację finansową, Zakład powinien przeprowadzać analizy wszystkich umów reasekuracji i czynności związanych z reasekuracją, w szczególności, gdy zakres transferu ryzyka ubezpieczeniowego jest istotnie ograniczony. Sposób przeprowadzania analiz powinien być spójny dla wszystkich umów reasekuracji w Zakładzie oraz dokonywany nie rzadziej niż raz do roku, jak również każdorazowo w momencie zawierania lub dokonywania zmian w zapisach umów reasekuracji.

- 7.1.1. Zakład powinien posiadać wypracowane metody (w tym testy) do badania, czy i w jakim stopniu umowy reasekuracji zapewniają transfer ryzyka ubezpieczeniowego.
- 7.1.2. Transfer ryzyka ubezpieczeniowego należy uznać za istotnie ograniczony, gdy zgodnie z zapisami umowy Zakład posiada obowiązek pokrywania strat Reasekuratora (negatywnych sald) lub gdy prawdopodobieństwo poniesienia straty przez Reasekuratora jest bliskie zeru.
- 7.1.3. W przypadku istotnie ograniczonego transferu ryzyka ubezpieczeniowego przedmiotowa umowa w części niezwiązanej z transferem ryzyka ubezpieczeniowego powinna być ujęta w księgach rachunkowych i sprawozdaniu finansowym jako pożyczka lub depozyt.
- 7.1.4. W przypadku wykorzystywania umów reasekuracji finansowej, Zakład powinien mieć udokumentowane co najmniej następujące elementy:
 - a. informacje zapewniające pełne i właściwe zrozumienie przez niezależne osoby zaznajomione z tematyką reasekuracji charakteru i celu umowy,
 - b. informacje dotyczące wszelkich umów lub porozumień, które wpływają bezpośrednio na przepływy środków pieniężnych z reasekuracji finansowej,
 - c. szacunkowe wielkości przepływów środków pieniężnych, w tym prowizji i wszelkich innych płatności z tytułu reasekuracji finansowej, jak również terminy tych przepływów,
 - d. określenie wpływu finansowego reasekuracji finansowej na środki własne i wymóg kapitałowy.

8. System kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji

8.1. Wytyczna 14.

W Zakładzie powinien zostać wdrożony efektywny system kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji.

- 8.1.1. System kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji rozumiany jest jako ogół mechanizmów kontrolnych związanych z reasekuracją.
- 8.1.2. System kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji powinien zapewniać, że działalność Zakładu jest prowadzona zgodnie z obowiązującym prawem, zatwierdzoną strategią, przyjętymi zasadami i procedurami dotyczącymi zarządzania ryzykiem związanymi z reasekuracją.
- 8.1.3. System kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji powinien być zaprojektowany i zarządzany tak, aby wspierał Zarząd, Radę Nadzorczą oraz osoby na poziomie kierowniczym odpowiedzialne za zarządzanie reasekuracją w wypełnianiu obowiązków związanych z zarządzaniem i nadzorowaniem działalności Zakładu.
- 8.1.4. Wszystkie elementy systemu kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji powinny być efektywne i spójne.
- 8.1.5. System kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji powinien być regularnie, co najmniej raz do roku, dostosowywany do identyfikowanych ryzyk w Zakładzie.
- 8.1.6. Zakład w ramach systemu kontroli wewnętrznej powinien posiadać system identyfikacji nieprawidłowości w procesie reasekuracji, w tym w zakresie przekroczenia limitów i uprawnień.
- 8.1.7. Zakład powinien posiadać odpowiedni system raportowania, w ramach którego w szczególności powinien określić minimalną zawartość i stopień szczegółowości, częstotliwość oraz adresatów raportów.
- 8.1.8. Raporty powinny zawierać odpowiednie informacje i wnioski w związku z przeprowadzonymi analizami (w tym analizami scenariuszy – szerzej w pkt. 6.2.6), a w szczególności dotyczące ekonomicznego wpływu reasekuracji na wypłacalność Zakładu.

- 8.1.9. Zakład powinien mieć ustanowione procedury raportowania do Zarządu i Rady Nadzorczej, zgodnie z którymi raportowanie powinno:
- a. następować w wymaganych terminach,
 - b. zawierać wszystkie wymagane informacje.

9. Rachunkowość i sprawozdawczość

9.1. Wytyczna 15.

Zakład powinien rzetelnie i terminowo wyliczać i wykazywać w księgach rachunkowych i sprawozdaniu finansowym wartości związane z reasekuracją w oparciu o przyjęte zasady (politykę) rachunkowości.

- 9.1.1. Zasady (polityka) rachunkowości powinny zawierać szczegółowe zapisy dotyczące ujęcia w księgach rachunkowych i sprawozdaniu finansowym wszystkich zdarzeń gospodarczych związanych z reasekuracją.
- 9.1.2. Zakład powinien odpowiednio ujmować w sprawozdaniu finansowym zdarzenia gospodarcze związane z reasekuracją w celu rzetelnego przedstawienia obrazu reasekuracji w kontekście finansowym i majątkowym Zakładu.
- 9.1.3. Dokonując ujęcia w księgach rachunkowych zdarzeń gospodarczych związanych z reasekuracją, Zakład powinien zwrócić szczególną uwagę na kwestię zapewnienia współmierności przychodów i kosztów.
- 9.1.4. Osoby i jednostki organizacyjne zajmujące się reasekuracją powinny zapewnić prawidłowe, terminowe i rzetelne ujęcie reasekuracji w księgach rachunkowych i sprawozdaniu finansowym. Przedmiotowy proces powinien być uregulowany w procedurze wewnętrznej określającej m.in. zakres, sposoby weryfikacji danych w księgach rachunkowych oraz terminy i osoby/stanowiska odpowiedzialne.
- 9.1.5. Zakład powinien monitorować terminowość i rzetelność rozliczeń wynikających z reasekuracji (w tym sporządzania rachunków reasekuracyjnych).
- 9.1.6. Zakład powinien posiadać i na bieżąco aktualizować rejestr zawartych umów reasekuracji.
- 9.1.7. Zakład powinien posiadać odpowiednio opisany w zasadach (polityce) rachunkowości system informatyczny służący do przetwarzania danych przy

prowadzeniu ksiąg rachunkowych umożliwiającą dostęp do odpowiednich danych wszystkim osobom/jednostkom organizacyjnym zaangażowanym w proces sprawozdawczości w zakresie reasekuracji oraz umożliwiającą odtworzenie wszystkich etapów procesu przetwarzania danych.

Projekt

Spis treści

Wstęp	2
Słowniczek pojęć	3
Wytyczne	6
1. Zasady ogólne	9
2. System zarządzania ryzykiem związany z reasekuracją	10
3. Obowiązki Zarządu i Rady Nadzorczej w zakresie reasekuracji	11
4. Procedury wewnętrzne dotyczące reasekuracji	13
5. Program reasekuracyjny	16
6. Bieżące zarządzanie ryzykiem w obszarze reasekuracji	18
7. Reasekuracja finansowa	20
8. System kontroli wewnętrznej w obszarze reasekuracji	21
9. Rachunkowość i sprawozdawczość	23